

Nro. 29.

**A' FELS. R. TSASZARNAK ES A. KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMÉBŐL.**

*Költ Bétsben Octobernek 10-dik napján 1797-ik
esztendőben.*

Olasz Ország:

A Nápolyi Király felől, Florentziából Septemb. 15-kén azt irják: Hogy a' maga mostan 80,000 emberekből álló hadi erejét még mind erőssíti — mellyből 16,000 embereket, a' Pápa Ő Szentsége Birodalmi határ széle felé kommandiroztatott. — *Ankona* várossa, a' mint közönségesen tudva van, a' *Cisálpinai* Respublikával kívánt vala egyesülni, de *Bonaparte* azt meg engedni nem akarván, *Ankona* várossa is, az előbbeni feltett tzeljától el-állott; ellenben pedig a' Pápa Ő Szentsége Kamarájától engedelmet nyert arra, hogy az Ekklesia jószágai közül, a' reájja vetett Con-

tributió ki-fizethetése végett, 180,000 tallérokat erőt el-adhasson.

Generál *Kellermann* egy *Frantzia Commissariussal* együtt, Sept. 4-kén érkezett vala meg *Turinba*, ki is ottan Sept. 12-kéig múlatván, azután *Mántuán* keresztül Generál *Bonapartéhoz* ment; azon ármádia pedig, a' melly addig az ő vezérlése alá vólt bizattatva, már most a' *Bonaparte* ármádiájával egyesítettett. — A' *Cisálpinai* Republikánál lévő, *Sárdiniai* Királyi plaenipotentiárius, *Cav. Borgchese*, *Májlandba* meg-érkeztvén, a' *Cisálpinai* Respublika Directoriumánál Septemb. 13-kán adatott néki közönségesen való audientzia. A' Sept. 29 kén költ *Görtzi* tudósítások szerént, azok a' Cs. Kir. truppok, a' mellyek *Kárniolia* és *Friául* határ szélei felé nyomúltanak vala, Sept. 28-kán, a' tovább való nem menetel iránt parancsolatot vévén, a' magok előbbeni kvártélyokra visszátértenek, és a' fő kvártély is, *Görtzből* ismét *Laybachba* tétetett-által. — F. M. L. Báró *Mack*, Sept. 30-kán, Fegyver-Tármester Báró *Terzi* pedig, Oct. 1-ső napján érkezett-meg *Triestbe*.

Velentzéből Sept. 22-kén ekképpen irnak: Itten még mindenek a' félelem és a' reménység között függő gondolatokkal vagynak. — A' mint *Graetzből* Sept. 21-kén irják, az *Udinéi* követek és plaenipotentiariusok között a' leg szebb egyetértés vagyon, minnyájan vigan vagynak, esznek, isznak, báloznak, mellyből némelleyek a' békeséghez jó reménységgel kezdettenek lenni.

Frantzia Respublika.

A' *Máási* és a' *Sámbrei* ármádiáktól, a' Sept. 21-kén költ *Párisi* levelek szerént, naponként mind frissebb frissebb truppok érkezvén-meg *Páris* környékére, a' dolgok folyását a' Directoriumnak is nem bé-hunt szemekkel kelletik nézni, annyival is inkább, mivel a' *Frantzia* Országai Departementumok közül sok helyeken nyughatatlanságok kezdették magokat ki-ütni, de ez iránt *Párisba* közönségesen beszélleni nem a' leg tanátsosobb.

A' *Rénus* mellől el-ment truppok helyekbe, a' Hollándaiba lévő északi ármádia fog marsirozni. A' Frantzia Status Creditorai nagyon kezdettenek az iránt zugolodni, hogy a' 4 ezer milliókból álló nemzeti adosságoknak két harmad részét, pappirossal akarják nekik ki-fizetni. — A' maga munkáiról el-hiresedett *Merder*, a' ki a' többek között, a' *Páris* le-rajzolásával, nagyon meg-ismértette magát, most pedig az ifjak tanáttsa tagja, ezekben a' napokban, újra egy igen nevezetes munkát adott-ki, mellyben a' többek között azt írja: Most a' gyermekeket mind ketske téjjel kezdettek tartani. De hát gondolora vettéké a' szülék azt, hogy azon téjnek bé szivásával, minémü hajlandóságokat, és minémü indulatokat szivnak-bé az ő gyermekei? A' ketske olyan állatt, a' mellynek természet szerént való hajlandóságai igen erköltstelenek, ezt pedig az ártatlan gyermekek az ő tejével mind bé-szivják 's. a' t.

Párisból Sept. 22-kén. A' Directorium egy olyan hadi Proclamatiót publicaltatott, hogy minden truppok, és minden polgárok, a' kik mint katonák, úgy fognak requisitióba esni, az ármádiához mennyenek, és Oct. 6-kára mindenek a' dob ütésre készen légyenek. A' Departementumokban lévő Centralis Administratiók is, a' katonáknak való ifjakat nagyon kajtatják, és a' kiket hálójokba ejthetnek, azonnal az ármádiához küldik.

A' Nép-Repraesentansa *Camillus Jourdan* fellől, a' ki Sept. 4-kén *Párisból* szerentsésen elébb állott vala, azt befzéllik, hogy *Lyonban* a' Nép-Repraesentansává választatván, a' maga Departementuma béli tisztviselőkhez és polgárokhoz, az ide alább meg irt protestatiót adta vala ki, a' melly *Párisban* is olvastatván, sokaknak, a' rolla való gondolkodásra szolgáltatott alkalmatosságot.

Polgár társaim! *Párisban* igen utálatos dolog vitetett véghez. — A' Directorium 3 tagjai, a' nemzet Repraesentansai ellenvaló Rebellió zászlóit fel-ütették, a' kik a' mi ülésünk helyét ka-

tonákkal körül vétettetenek, minket onnan ki-ve-
tettének. A' Deputatusok közül sokan árestáltat-
tanak, nagy része pedig, a' futásban találván a'
maga menedék helyét, e' szerént a' köztök való
egyesülésnek vége vagyon, és már a' nemzetnek
nintsenek több Repraesentansai; a' Directorium
rabszolgái, egy maroknyi Deputatusok pedig, a'
kik ágyúkkal körül vétettetenek, még is mago-
kat a' Nép-Repraesentansainak nevezetni mér-
szelnek. — A' Revolutió utálatos könyve, újra
fel nyittatott, a' szabad, és a' Constitutió szerént
való Departementom választásai pedig semmivé
tétettetenek, 52 Repraesentansok számkivetésre
íteltetenek, és köztök vagyon a' ti Deputatusok
is. — A' Constitutió öszve rontattatván, azzal vá-
dolnak minket, hogy azok ellen mi esküdtünk
vólna öszve, és ezen nevettségre méltó öszve es-
küvés fejének, a' Respublika halhatatlan emléke-
zetű óltalmazóját *Pichegrüt* mondják lenni. Ezen
Scenát *Páris* is meg nem akadályoztatván, tsak
bé-hunt szemekkel kéntelenítettik nézni. Rövide-
den! Soha is valamelly nagy szivű nép között, a'
katonai despotismus nagyobb szemtelenséggel fel-
nem vólt állitatra, és miólta a' Revolutió ideje
tart, a' Frantzia nép ellen, soha olyan nagy vé-
tek véghez nem vitetett, mint mostan; ezen tse-
lekedetet pedig, a' mellynek hire már szárnyára
költ, előttetek igazán fel-adni kötelességemnek
tartottam, és mind az én, mind pedig a' két ta-
náts majoritassa, azon erőszakok ellenvaló pro-
testatióit, a' mellyektől el vagyunk nyomattatva,
néktek adom által. — Nagy szivű polgár társaim!
Ismerem én a' ti sziveteket, annakokáért ezen utá-
latos hir vételével, az iránta való kedvetlenség-
teket mérsékeljétek, és tsendesen vizsgáljátok meg,
hogy minémű környülállások közé helyheztette-
tek, és a' ti tselekedésre való erőteket is, böltses-
ségtek által mérsékeljétek. — Ez az én egyetlen
egy tanátsom, a' mellyet most néktek egy titkon
való rejtékből adók, a' hol most el-buva tartoz-
kodni kéntelenítettém; de reménylem, hogy innen
még is jobb móddal szolgálatotokra lehetek, mint

a' *Guyana* kietlen pufztáiról a' hogy lehetnék, és rövid idő alatt, a' Sept. 3. és 4-ke között történt dolgokat is, hiven és igazán fogom előtekbe terjeszteni, a' mellyből mind a' ti Repraesentansaitok magok viseletét, mind pedig a' Triumviratus tselekedetjeit meg-ítélhetitek. — A' Departementumok közül sokan nyughatatlankodnak, az egész *Bretagnában* mozgásba eredtek a' Chouansok, a' hová az Emigránsok egész rakott hajókkal érkeztenek meg. — A' Frantzia Ország déli részében sintsenek jobb környülállások, és *Mársiliában* is, a' hazafiak között való had ki-ütette magát, Generál *Sahuget* az ottan vólt Kommandirozó pedig, hivataljától meg-folztatott.

A' Fr. Ország Departementumaiból, a' Directoriumhoz küldetett Kurirok, egyik a' másiknak adják az ajtot, de hogy ki mitsoda tudósittást vitt magával, azt még eddig nem lehet tudni. — Generál *Moreau* felöll, a' Sept. 23-kán irt *Párisi* levelek az hirlelik, hogy ő a' Directoriumtól, a' maga addig folytatott hivatalja le-tételit meg-nyervén, az ő ármádiája vezérlését is, a' Directorium Generál *Hochéra* akarta vala bizni, a' kinek haláláról vett tudósittás után, mind a' *Rénusi* és *Mosai*, mind pedig a' *Sámbrei* és *Máási* ármádiák vezérléseket, Generál *Angeraura* bizta a' Directorium, ki is Septemb. 4-kén, mind a' két tanáts gárdájit a' maga részire vonván, az akkor történt dolgok véghez menetelekben, a' Directoriumnak nem kevés segittségére vólt. — A' Generál *Hoche* halálát a' Directorium annyira sajnálja, hogy az ő tiszteletére, egy innep napot szándékozott tartani.

Párisból Sept. 24-kén így irnak: *Párisban* a' dolgok folyásai még mind a' régiek, holott némelleyek sirnak, mások nevetnek, a' harmadik rendbéliek tréfáloznak, a' negyedik rendbéliek pedig zugolodnak. A' Statusnak költsönbe adott személyek sirnak, a' Vucherek (Usorások) nevetnek, a' Capitalisták bakálnak, a' Bankrotirozott személyek éppen nem raritások. — A' Directorium, a' Generálok, és más tisztek közül nem ke-

veseket fosztott-meg hivataljaiktól — az idegen Udvaroknál vólt követeket vissza kezdette hívni, és valaki előtte térdet fejet nem hajt, az a' hivatalok poltzán, nem sok ideig múlat. — A' Directorium azon Proclamatiója, hogy az ármádiák Octob. 6-kára indulolag készen légyenek, *Páris* egészen el-rémitette, a' melly el-remülésben, ám-bár a' Politzáj nagyon vigyázott légyen is, még is a' falra szegezett Proclamatiók le-szaggattattak. — A' kereskedés egészen meg-tsökkent, a' mivhelyek meg-üressedtenek, minden nap kotyavetye tartatik, de vévők kevesen találtatnak. — A' játék néző helyeknek fele bé-zárattatott. — A' Frantzia Respublika fundáltatása innepe napját, a' Directorium igen nagy pompával meg-inne-peltette, mellynek alkalmatosságával, a' Directorium mostani Praesidense *Lareveillere*, a' néphez hosszú beszédet tartott, a' mikor a' nép között esett erőssen való öszve todulás miatt, ötön vesztették-el a' magok életeket. — Sept. 24-ke estvéjén, a' *Párisból* ki-ment minden posták meg-visgáltatván, egynéhány el-dugott fontos leveleket találtanak-meg nállok. — Hollándiából két Eléfántokat várnak *Párisba* meg-érkezni, a' mellyek ez előtt a' vólt örökség szerént való Helytartóévóltanak. — A' mint a' Sept. 24-kén irt *Párisi* levelek hirlelik, a' vének tanáttsa azon Decretumat meg-vetette, melly szerént a' nemzet adosságai két harmad részét pappiros pénz el akarták valaki-fizetni. — A' *Rochefortba* vitetett személyek, *Pichegrü*, *Barthelemy's* a' többek, déli *Amérikába*, a' *Guyana* Frantziák pusztá tartományába fog-nak vitetteni, a' melly igen egészségtelen Climájú helység. — Generál *Bernadotténak* a' Directorium-tól olyan parantsolat küldettetett, hogy az Olasz Országi ármádiától *Marseillébe* menvén, ottan 20,000 emberekkel, a' tsendességet állítsa helyre. A' *Párisi* hadi Cacellarianál 300-zan bútsúztanak-el, a' magok elébbeni vólt hivataljoktól. — A' tsak most fennebb említett *Párisi* levelből olvas-suk azt is, hogy midön *Pichegrü*, *Barthelemy*, és velek egyjütt mások is, a' Generál *Dutertre* ve-

zérleése alatt lévő seregtől kísértetve, *Rochfort* felé vitettettek volna, *Poitiersnél* réájok tsapván, a' fogjok el szabadittannak volna. Igazé ezen, hir vagy nem? azt ezután tudhattuk meg. *Helvétziából* azt írják, hogy *Exdirector Carnot*, és *Camillus Jourdan* Deputatus, *Lausannába* mentenek volna. — *Frantzia Ország Drome* nevezetű Departementumában, a' bekételenek *Pont St. Esprit* nevezetű városra és várra rohanván, az elejekbe ki-küldetett truppokat meg-verték, és azután mind a' várost, mind pedig a' várat meg-vették vala, de végtére nagy számú katonaság küldettétvén-ki ellenek, onnan megint ki-verettettek.

Német Ország.

A' *Frantziák* Sept. 23-ka ejtőszakáján, *Wisbadenben* mind fegyverben vóltanak, de miért miért nem? azt tudni nem lehet. — *Hassiában* egy *Friedberg* nevezetű falúba, nem régiben egy osztály *Frantzia* vadászok, kemény fenyegetések alatt sattsolván a' föld népét, a' kösség fegyverre kapván, a' vadászokat meg-szalasztotta, melly alkalmatossággal 4 vadászok és 4 parasztok vesztették el az életeket. — A' *Ludvigsburgnál* vólt Cs. Kir. tábor, Sept. 26-kán egymástól el-ozlott. — A' *Helvétziaiakról Hünningenből* azt írják, hogy a' *Cisálpinai* Respublikához követeket akarnak küldeni. — A' *Generál Hoche* temetésén, egy pap se jelent-meg, hanem tsak a' két *Clubista* Professzorok *Gerhárd* és *Boren*, mellynek alkalmatosságával, a' közelebb múlt esztendőben el temettetett *Generál Marceau* tetemei, vagy is inkább már tsontjai ki-ásattatván, meg-égettettek, és az ő hamvai, egy arra készítettett márvány köből való vederbe tétettétvén, az ő számára egy esztendő alatt készült *Mausoleumba* tétettettek, mellynek véghez vitele alatt, 3 *bataillonok*, egy *Quarret* formálván, egy egész óráig félbe szakadatlanul tüzeltenek. Ezen *Mausoleum* 4 szegű kövekből igen mesterségesen van építve, és mintegy 20,000 *livrákba* került.

A' *Kolonia* várossa Revolútióba való ejtésin, és a' *Cisrhenana* Respublika fel-állittásán, ezen alább irt személyek dolgoztanak leg inkább: *Borbéj Broicher*, egy *Konrád* nevű mester ember; *Wasserfall*, és *Efferts* Procuratorok; egedborfőző *Röthen*; lakatos *Groszholtz*; *Litzen* szabó mester ember; tsizmadia *Theissen*; *Lulsdorf*, *Hahn*, és *Rhodus*, tsaplárok; lakatos *Stockhausen*; a' jámbor Polgárok pedig, tellyességgel közikbe nem elegyítették magokat. — A' *Rénus* és a' *Mosellai* ármádiák, az *Offenburgi* levelek szerént, egynéhány napoktól fogva, nagy mozgásba eredtenek. Generál *Dessaix* felöll azt hirlelik, hogy nem fog többé a' *Rénusi* ármádiához visszámenni, hanem az *Olasz* Országi táboruál fog maradni, a' kinek vezérlése alá, *Bonaparte* egy divisiót fog adni. — *Frankfurtból* Septemb. 29-kén írják, hogy *Hollandia* Spanyol Országgal offensiva és defensiva alliántziára lépett volna. — A' *Koloniai* választó fejedelemről azt írják, hogy a' maga alatt való néphez, a' mostani revolútióra való nézve, olyan Proclamatiót adott-ki, a' melly néki nagy tiszteletére szolgál. — A' *Bonóniai* Polgárság, a' *Cisrhenanusi* Respublika fel-állittása iránt *solenniter* protestalt vala, de azt még meg sem halgatták, melly szerént hogy a' *Rénus* mellett lévő Respublikanus tüzet, a' *Frantziák* fujják, a' mellyre nemcsak Német Ország, hanem az egész Európa is rá fügészttetett szemekkel néz, azt kettségben sem lehet hozni. — A' *Rénus* mellyékin az idén bö szüretezés vólt. — Hogy *Malmesbury* *Lilléből* elküldetett, azt a' Német Országi levelek tartása szerént, nem lehet a' békességbeli tractatus formalis félbe szakasztásának tartani, mivel a' *Frantzia* békességet eszközlő követek, meghatározó és végső feleletet kívánván *Malmesburytől* adtatni, ezt pedig *Malmesbury* nem tselekedhetvén, azért határozta-meg a' *Frantzia* Directorium azt, hogy *Lilléből* elmenvén, a' maga Udvarának az iránt való ki-jelentésit végye. Mellyre ha a' felelet kedvezőleg talál esni, a' békességbeli tracták, újjra ol fognak kezdettetni. — Az *Udinéi* békesség meg-

köttetésit, Német Országban nagyon bezzélleni bezzdették, mivel azt sok rendbéli levelek hirlelik, de ezeknek igazságok iránt, mi még most sem irhatunk tellyes meg-határozással, mint szintén a' *Carnot* hol létiről, a' kiről egy német levélből azt olvassuk, hogy *Bruchsalba*, onnan pedig a' *Ménus* mellé *Frankfurtba* ment volna. — *Boissy d'Anglász* iránt pedig azt irják, hogy *Karlsruhéba* érkezett volna meg.

Batáviai Respublika.

Meg-gondolván azt, hogy Frantzia Ország, a' Batáviai Respublika sorsa állapottyát, a' mellyel ő olly szorossan öszve vagyon kaptsolatva, melly elevenen érezze; és azon vélekedésnek gonoszal való el-terjesztése meg-tzáfolására, hogy a' projectalt Constitutió meg-vetésével, a' népnek minden szerentséje és nyugodalma el-vezett volna; nem különben, a' Respublika Interregnumáról tejendő helytelen előre való ítélet tételeknek el-távoztatásokra való nézve, a' Nemzeti Gyűllés Sept. 18-kán, az Orzágon kívül lévő dolgokra ügyelő Commissió fel-adására, ezen punctumokat határozta-meg: 1) Hogy a' Constitutió planumáról való nemzeti votum Resultatuma, mind a' *Párisi* igazgató székkal, mind pedig a' *Hágában* lévő Ministereivel, hivatalbéli tudósittás mellett közöltessék, a' melly Resultatum, egy Proclamatió által, Sept. 13-kán adatott vala értésére a' népnek is. 2) Hogy a' Frantzia igazgató székek, mutattassék meg az is, hogy melly hibás az a' vélekedés, hogy azon Interregnumat, mellynek ezen Respublikában még egy darabotska ideig okvetetlenül fenn kell maradni, továbbrá is húzni halasztani kívánnya a' Respublika. 3) A' jelenvaló Decretumnak egy Extractussa, az Orzágon kívül lévő dolgokra ügyelő Commissióval azért közöltessék, hogy azt tökéletesen végre hajtattassa. — A' Nemzeti Gyűllés Praesidense, a' Spanyól Orzággal való offensivus és defensivus tractatusoknak, a' nemzet nyelvire fordított Ratificatióját, Sept. 19-kén olvasta-fel, melly szerént a'

két Nemzetek, egyik a' másiknak olyan ígéretet tettek, hogy a' jelenvaló háborút, egy formálag kívánnyák mind érezni, mind pedig abban egyik a' másikat segilleni.

Elegyes Tudósittások.

Az *Olmützi* fogságban vólt Frantzia Generál *Lafayette*, fogságából ki-botsáttatván, két Cs. K. Stabalis tisztek által, *Hámburgba* kísértetett-el. — *Piémontban* a' Rebellisek még mind exequaltatnak, és Sept. 9-kán is, katona tizt *Berteau*, és orvos Doctor *Boyer*, a' kit a' kereskedők nagy summa pénz fizetésével kívántanak vala a' haláltól meg-menteni, agyon lövettettek. — *Osoppóba* és *Pálma Nuovába* az erősségeken minden nap 2000-ren dolgoznak. — A' Frantzia truppok *Kárinthia*, és *Kárniolia* határ szélei felé függelztették a' nézéseiket. — A' *Bonaparte* felesége Sept. 18-kán indúlt-el *Velentzéből Udiné* felé. — *Brescia* és *Pechiera* várai is, az életre, és háborúra tartozó dolgokkal nagyon kezdettenek meg-rakattatni. — *Májlandban* egy *Gardinetti* nevezetű ember azért guillotinirozott, mivel a' *Bonaparte* neve alatt, tsalfa módra Contributiót szedett-fel. Az Angliai Parlamentum Octoberben ismét öfzve gyült, a' mellyben *Pitt* Minister a' jelenvaló háború folytatására, még 28 — 30 milliómot kívánt fel-adni. — Sept. 8-kától fogva 12-kéig, *Basiléán* 6000 Frantzia Emigránsok mentenek keresztül Német Ország felé, a' kik közül némelleyek szánakozásra méltó állapotban vóltanak, és *Konstantzia* felé igyekeztenek. — Magyar Országban a' *Boros-Jenői* Districtusban, a' tolvajok ismét mutogatni, kezdettek magokat, és *Mokrában* egy házat fel-prédálván, gyilkosságot is vittének véghez. — A' *Neuwidi* újság író, Generál *Hochét* az *Eliséumba Brutussal* eresztette discursusba, a' ki *Hochét*, mivel még az *Eliséumban* is Respublikát akart keresni, ki-nevette, ezt mondván nékie: Láddé Barátom *Hoche!* Ha az égbe mélsz, ott is Monarchiát találsz mivel ott *Jupiter* Országól; ha itt az *Eliséumban* akarsz maradni, itt se találsz Respub-

likát, mert itt a' vas paltzájával *Minos* uralkodik. Hová mélsz hát? Pokolba? Ott a' leg nagyobb Despotát *Plutot* találod. — Ezekre *Hoche* vállat vonitván, monda *Brutusnak*. Ti is Romaiakúl és Görögökúl rendes emberek vagytok; a' felső világon mind Republikanusok vóltatok, miért nem tudtatok halálatok után is valamelly Respublikát ki-gondolni, költeteni? — Végre *Brutus Hochét* a' feledékenység folyó vizeböl meg-itatván, azzal véle mindeneket el-felejtetett.

Magyar Ország.

Balassa Gyarmath Sept. 16-kán. A' közelebb múlt hónapnak 22-kén, a' mi Vármegyénkben egy *Szántó* nevű helységben, ilyen ritka és meg-jegyzésre méltó történet esett: — Egy három esztendőös gyermeketske, Aug. 22-kén, egy mej, de a' mellett igen bőv vizű kutba találván bé-esni, mig az ő onnan lett ki-húzására ölzve gyűjtetett férjfiak elé jötteenek, addig jó darab idő telvén-el, az ártatlan kis gyermek, a' vizbe fulva, a' kut fenekén vólt. Minekutánna pedig a' gyermek a' vizböl ki-húzatott vólna, egésszen meg-hidegűlve lévén, az életnek benne semmi jele nem tapasztaltatott. Ezután a' lábával fel felé fordítván a' gyermeket, és a' vitzöl meg-puffadott hasát nyomni kezdvén a' gyermeknek, belölle sok viz jött ugyan ki, de az által az életre nem hozattathatott. — A' gyermeknek meg-elevenítése végett azért, újj probát akarván rajta tenni, azon Egyiptomi balsamomból, (mellyről a' közelebb múlt, Augustusban, a' 14-dik szám alatt költ levelünkben emlékeztünk vala) fel-nyitván a' gyermek szájját, egy kávé kalánból, tele töltve, négyfzer adtanak bé a' gyermeknek, mellynek az a' következése lett, hogy egynéhány minuták múlva, a' gyermek szájja habzani kezdvén, és azt a' vér fojása követvén, a' gyermek ismét lélegzeln, a' pulsussa pedig verni kezdett, és végtére a' gyermek lassan lassan melegedni kezdvén, újjra élni kezdett, és attól az időtöl fogva mind él. Ez a' történet arra tanitt, hogy a' fennebb említett

Egyiptomi balsamnak, nemtsak akkor, mikor az életnek valamelly jele láttzik a' vizbe fulladott emberben, hanem még mikor semmi jele nem láttzik is, ekkor is különös hasznát lehet venni.

* * *

A' közelebb ment Kurirban félben szakadott *Quackerek* le-irása folytatása.

Minthogy a' Quackerek tanittásai, az addig szokásban volt Religió beli Systemájával, és annak belső világosságával egészen ellenkezett, és minthogy a' Quackerek, az anyaszentegyház egész külső alkotmányát fenekestől együtt felforgatni, a' papoknak adni szokott dézmát töltek el-vonattatni igyekeztenek, annakokéért ezek által nem kevés ellenségeket szerzetenek magoknak; mindazonáltal az ő társaságok, a' fanatismus akkori idejében, még is Angliában mindég nevedett, úgy hogy 1654-ben, a' legnagyobb üldöztetések alatt is, az elébb való városokban 60-nál is többen gyülekeztenek össze, a' melly társaságokban, a' magokat lélektől illeteteknek ki-adott fejer népek is prédikállottanak. — A' Quackerek ezen társasága, Frantzia Országban Zéláudiában, és Holláudiában is terjeszteni kívánván a' maga tudományát, a' kemény üldözések miatt sohólt mag nem telepedhetett, annakokéért azt határozták-meg magokban, hogy északi Amérikába, Neuenglandba menvén, ott telepedjenek-le, de minden reménységeken kívül, midön Bostonba érkeztenek volna, onnan is ki-adták nekik az utat, azért minthogy Neuenglandban, a' Quackerek ellen igen kemény törvény tétettetett vala, az ő tudományok terjesztésében, az aszszonyok tettek egy probát, de ők is tellyességgel nem bóldogúlhattanak. — Ez alatt Fox, a' maga több tanító társaival együtt, külömbkülömbféle vallásokon valókkal Conferentziát tartván, abban nemtsak az hogy bátran viselték magokat, hanem az Anglia akkori Pro-

tectorához Cromwelhez, levelet küldvén, ab-
 ban az Isten iteletin kívül, az Országban le-
 jendő azon változásokat is tudtára adták neki,
 a' mellyet az ember előre is által-lathatott, hogy-
 ha ő mindeneket, nem a' világosság valói aka-
 rattyok szerént fogna tselekedni; és ámbár Crom-
 wel sok dolgokban kedvezett légyen is nékiek,
 mint a' kiket mások felett azért kezdett vala
 betsülleneni, hogy őket, mint másokat, ajándé-
 kokkal 's több a' félékkel tellyességgel meg nem
 lehetett vesztegetni; de nem akartaé, vagy pedig
 meg nem változtathatta Cromwel, a' Parlamen-
 tum ellenek hozott törvénnjét? a' Quackerek
 az ő üldöztetésektől mentek nem lehettenek; és
 ámbár halálos büntetés tétetett vala is a'
 Quackerek tudományja terjesztőire, mind-
 azonáltal, azon büntetéstől, sem a' férjfi, sem
 pedig asszonyokból álló tanittok meg nem ret-
 tenvén, Neueuglandba rakással mentenek által.
 És ámbár ezen újj tudomány tanittói meg vesz-
 szöztettenek fel-akasztattattanak, a' városból
 ki-tsapattattanak légyen is, de még is mind-
 ezek semmit nem használtanak, sőt egy asz-
 szony ember, a' ki már az akasztó fára fel is
 vonattatott vala, de kegyelmet nyervén, az
 akasztó fán való haláltól meg-menekedett, és
 Angliába vissza küldetett vala, még is arra
 vetemedett, hogy újjra vissza ment Neueng-
 landba. — A' Nagy Britanniai Hertzeg asz-
 szony fija, és a' Palatinátusi választó fejede-
 lem Károly Lajos, pártyokat fogta vala végtére
 a' Quackereknek, és ámbár a' II-dik Károly
 uralkodása alatt is, egy kevés tsendességet
 nyertenek légyen is magoknak a' Quackerek,
 de ezen bóldogságok igen kevés ideig tartott,
 a' kik hogy a' magok vallásokra másokat töb-
 beket is vonhassanak, Rómába és Török Or-
 szágba is követeket küldettenek vala, de azon
 alkalmatossággal tzéljokban nem bóldogúlhat-
 tanak, és e' mellett 1662-ben az ő hiteknek le-
 tenni való nem akarások végett, ellenek az
 Angliai Parlamentum igen kemény végezést

tett vala, melly szerént az ő öszve gyűlésekre rendeltetett házaik le-szaggattatván, magok mindenfelé el-fogattattanak, és rész szerént rab-ságra, rész szerént számkivetésre condemnal-tattanak, sokan pedig örökös jobbágyokká tét-tetvén, Coloniákba vitettettek.

De a' Quackerek környülállásai kevés idő múlva újra meg-változván, az ő társaságokba tanúlt emberek kezdettenek állani, és ámbár ellenek újonnan kemény Decretom hozattatott légyen is, még is a' hires Admirál Penn fija, Villiam Penn, közikbe állott, és ezért ő is üldöztetést szenvedni kéntelenített. Közikbe állott továbbá Robert Barclay is, a' ki igen tanúlt ember lévén, az addig tövel hegyel öszve hányt tanittásokat, és állatásaikat a' Quackereknek, helyes és tudós módon kezdette óltalmazni, mellyre a' Quackereknek annyival is inkább nagyobb szükségek vólt, mivel, mind az Anabáptisták, mind a' Socinianusok, a' közönség kezibe botsátott írásaik által, azt akarták meg-mutatni, hogy a' Quackerek tellyességgel nem vólnának keresztények. — A' Quackereknek, a' Palatinatusi Hertzeg asszony, a' Károly Lajos választó fejedelem testvére is nagyon párttyokat fogta, a' kit a' Quackerek párt-fogójává, minekutánna a' Hertzeg asszonnyal előre leveledzettek vólna, Német Országra utazván, V. Penn, és G. Fox, tették vala. — V. Penn Német Országon Frankfurtban való lételekor, egy Johanna Eleonora Merlanin nevezetű Nemes Kis asszony házánál tartott vala gyűlést, a' kinek az Angliai Király, az ő atya az Admirál által tett szolgálattýára való nézve, Amérikában egy nagy darab tartományt, a' melly azután Pensylvaniának neveztetett, olyan szabadság mellett ajándékozott, hogy ottan egy Coloniát erigalván, annak az ő tettése szerént való, de azonban az Angliai törvényekkel nem ellenkező törvényeket szabhas-son. — A' Pennek ajándékozott tartomány

mellé, többeket is szerezvén Penn, az által az ő Birodalma majd akkorává tétetett, mint a' mekkora együtt véve, a' hét egyesült tartományok földje. — Ezután a' Quackerek között is szakadások történtek, minthogy a' tanítottok az egyházi fenyttek fel-állitásában, egymás között meg nem egyezhettek, és írásaik által egyik a' másikra támodván, egymást separatistáknak nevezték. — A' II-dik Jákob Angliai Király országlása kezdete alkalmatosságával, Instantziát nyújtván bé nékie a' Quackerek, minthogy a' R. Catholicusokra való nézve a' vallásbeli szabadságot, a' Király fel-akarta állítani, erre való nézve, a' Quackerek is, a' Király kegyelmit könnyen meg-nyervén, a' fogjok szabadon botsattattanak; a' töllek el-vétetett, de még el nem adatott jószágaik vissza adattattanak, és minthogy az ő üldöztetésekre, a' hívsegek iránt való hitek le nem tétele adott vala alkalmatosságot, ez uttal az is meg-engedtetett vala a' Quackereknek, hogy az ő hívsegek iránt való hitek le nem tétele mellett is, a' hivatalok viselésére fel-vétettessenek; ezután Villiam Pennek, a' Királynál olyan szabados bé-menetele lett, hogy őtet azért némellyek, az Angliai mindenféle nyughatatlanságok szerző okának tartották lenni. — Német Országban is az Emdeni Magistratus, a' Quackereknek nemcsak az hogy tellyes vallásbeli szabadságot engedett vala, hanem a' mellett, a' Quackereket Hollándiából és Angliából is a' közebe való le-telepedésre hivogatta.

(A' folytatása máttzor).

Jelentés a' Tudós Publikumhoz.

A' *Critica Philosophia*, ennek a' Száznak egyik leg nevezetesebb productuma, és az emberi léleknek, annak kitsínységének, de nagyságának is ám, már valahára igaz mértéké. — De a' millyen nagy egy részről ezen munkának méltósága: olly nagy más részről a' panasz, ennek homályossága,

vagy mélysége felöll; úgy hogy sokaknak vallás tételek szerént, a' leg nagyobb igyekezet, vagy inkább erőlködés mellett is, az elő-menetel igen kitsiny, sőt sokszor majd láthatatlan. Vané hát itt valamelly expediens: vagy pedig lehetetlen a' leg nagyobb szorgalmatossággal is ezen munkának meg-értésére jutni? Az én itéletem ez: A' Critica Philosophiát (leg alább a' hofszas gondolkodáshoz nem szoktaknak) magokon az Auctornak irásinn kezdeni, egyszerre igen nagy ugrás, és sokkal messzebb lehet úgy menni, ha lépésenként megyünk, 's nem leg fellyül, hanem leg alóll kezdjük; következésképpen olyan irásokat veszünk-fel, mellyek rövideden, de azomban világoson adják elő ezen nehéz munkának főbb punctumit, és nevezetesebb igazságit. Ezek szerént én ki-választottam két Auctorokat, a' kik a' Critica Philosophiának principiumi szerént egész Compendiumokat irtak, a' kik, *Snell* Gieszai, és *Jákob* Hálai Professor Urak, arról meg-lévén győződve, hogy ezek leg világossabban, és leg jobb rendel irtak, 's következésképpen a' Critica Philosophiát tanulni akáróknak leg hasznosabbak lehetnek. Az első, két kis szakaszokban adta ki munkáját ezen titulus alatt: *Lehrbuch für den ersten Unterricht in der Philosophie*. A' második külömbkülömb-féle darabokban irt ugyan tsak a' Critica Philosophia szerént Logicát 's Metaphysicát, Moralis Philosophiát, Jus Naturæ, Empirica Psychologiát. Én ezeket már nagyobb részén Deák nyelvre forgattam, és igyekezem a' Tudós Publikum' eleibe botsáttani, először, ugyan *Snell* Úrnak munkáját, minden világosítás nélkül, mivel magában is elég világos. Azután pedig *Jákob* Úrnak irását meg-bővitve, olly rendel, hogy leg előbbször a' leg utólsót, azután pedig a' többit olly rendel, a' mint oda fellyebb következnek, szándékozom ki-adni. A' nyomtatásnak hol, mikor, és mi módon lejendő el-kezdése eránt? nem sokára fogok az érdemes Publikumnak jelentést tenni. Irtam Veres Berényben 1797. esztendőben Sz. M. Hav. 24. napján.

Rátzkevi József.